

REDACȚIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr 8

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:
pe un an 20 cor. pe 1/2
an 10 cor.; pe 1/4 de an
5 cor.; pe 1 lună 2 cor.
N-rii de Duminică pe an
— 4 coroane. —
Pentru România și
străinătate pe an:
40 franci.

Manuscrisurile nu se napotăză

ADMINISTRAȚIA:

Arad, Deák Ferencz-u. Nr 8

INSERTIUNILE:

de un șir garmond: prima
dată 14 bani; a doua oară
12 bani; a treia oară 8 b.,
e fiecare publicațiune.

At abonamentele cât și
serțiunile sunt a se plăti
înainte în Arad.

Scrisori nerancate nu se
primesc.

TRIBUNA POPORULUI

Răspuns demn.

Rar, în corporațiunile bisericești ortodoxe naționale române, s'a întâmplat o discuțiune ca cea urmată Joul după amiază în Sinodul Aradan asupra protestului celor 14 deputați nemulțumiți, anul trecut, cu alegerea de vicar la Oradea-Mare.

Să ne explicăm de altfel. Nici n'a fost o discuțiune, ci o splendidă expunere academică a unui principiu mare în biserica ortodoxă română: libertatea ce trebuie să domnească în sinul corporațiilor noastre bisericești.

Se știe anume, că alegerea părintelui V. Mangra de vicar a stîrnit nemulțumiri și amărăciune nu numai în presa soviniștă maghiară, care cerea nimicirea așezării pe fel și fel de pretexte absurde, dar aderenții actualului mitropolit Meșianu erau și ei câtrăniți până la așa grad, încât nu s'au dat îndărăt dela comiterea cel puțin a unei mari necuviințe față de autoritatea Sinodului (ca să nu folosim un cuvânt mai aspru): să protestese adecă împotriva unui act săvîrșit de Sinod, în sfera netăgăduitei sale competențe, în deplină regulă.

Dar ei au protestat nu numai la Sinod, ci cu înconjurarea autorității Sinodului și a Episcopului, au protestat și la consistorul mitropolitan, neașteptând ca actul lor să treacă, după formă și lege, prin Sinodul și consistorul aradan. Au provocat astfel și un conflict între mitropolitul dela Sibiu și consistorul aradan, căci mitropolitul, mînat și el de aceleași patime urite ca și partizanii — ori mai bine: creaturile sale — d'atîc, făcuse adevărat esces de zel ca episcopul Aradului să-i prezinte raport asupra afacerii... Cădea Cerul, vezi Doamne, dacă protestul unor inconștienți și pătimiști nu ajungea numai decît în discuția Congresului național-bisericesc. La tot cazul, mitropolitul i-a scîlpat o armă, cu care socotea că va pute să lovească în părintele vicar Mangra și să mai știrbească și vaza P. S. Sale Episcopului Goldiș.

Din expozitul, pe care dl Dr. N. Oncu l'a făcut, în numele comisiei organizatoare, expozitul, pe care îl vom publica, cititorii noștri se vor convinge, cine a fost așezătorul libertății ce trebuie să domnească în biserica noastră, cine i-a așezat demnitățile: cei 14 și patronul lor dela Sibiu, ori consistorul dela Arad, care a știut să-l pună la respectul legii chiar și pe mitropolit, și Sinodul Aradan, care prin conștientul luat unanim la propunerea susținută cu atîta aparat științific de Dr. N. Oncu, a închis această discuție deschisă, acum este anul, de dușmanii bisericii ortodoxe naționale române.

Act vrem să stăruim numai asupra a două fapte. Întîiu: priceperea adîncă a spiritului legilor noastre bisericești de care a dat probă comisia organizatoare. Destoinicia raportorului nîc nu mai trebuie scoasă la iveală: ea este recunoscută de toți Români și prin referada sa asupra acestei afaceri delicate, dl Oncu a mai adăugat numai la actele prin care s'a înălțat la rolul de fruntaș între fruntași. A doua: vom scoate în relief faptul, că autorii prote-

stului au abandonat și ei punctul de vedere pe care se așezaseră anul trecut. Propunerea comisiei s'a primit adecă unanim și fără discuție, deși la ședință erau de față și dl Zigre și ceilalți, aproape toți căți au subscris protestul.

Este aceasta oare o pocîlnă ori numai un efect al neputinței de a urma o altitudine cu tendință de vrajbă, vom vedea.

Noi am dori din suflet o pace desvîrșită, pentru-ca astfel, după cum a spus P. S. Sa Episcopul Goldiș, toate puterile noastre să le putem închina binelui cîștăsc, ear' nu în lupte cari din sinul bisericești trebuie să stîrpească.

Pacea aceasta se poate face însă numai cu o singură condiție, după-cum a zis Dr. Oncu: minoritatea să respecte libertatea, spiritul ce domnește în biserica ortodoxă română! Să se supună votului minorității și să nu caute a terorisa prin subterfugii condamnabile.

Năhădăloși. Intr'o ședință recentă a Camerei comerciale din Budapesta s'a desfășurat o adevărată furtună, abordându-se chestia separării vamale de Austria. Președintele Lănczy Leo abia a putut domoli spiritele pentru a nu se face o adevărată demonstrație anti-austriacă.

Sunt bîne pregătite spiritele „patriotice” pentru a terorisa Austria, cu scopul de a ușura guvernului maghiar stoarcerea de concesiuni, — așezându-se sub scutul „opiniei publice” atît de bine caracterizate altă dată de Ugron.

Proiectul de canaluri. Din Viena se anunță, că guvernul austriac prezintă astăzi Reichsrathului proiectul de canaluri, pentru legarea marilor rîuri, pentru întocmirea unui drum de apă comercial, între Nord și Sud. De asemenea va prezenta tot în zilele acestea proiectul bugetului provisor. Partidele au ținut conferințe sub conducerea șefilor lor și au stabilit programul de muncă.

Idei conducătoare...

În tabăra din Sibiu e tăcere sărbătorească. Autorizații fruntași zac în cătușele moși ale somnului binefăcător. E liniște și pace în localul scund din strada Poplăci. Numai din când în când se aude scărțîind roata mașinei lui Ioseph Marschall și câte un glas pițigăiat de redactor meșter-ștrică cărtînd împotriva predicei lui Ilie Mîniat.

Și aștia zic, că apără neamul! Adevărat, breasla somnuroșilor se mai adună din an în an și stă la sfat familiar. Posacii, taciturnii, ca odinioară creștinii în hecatombă, ei se adună împregiurul unei buturugi bătute de brumă și... fac socoteli pe socoteala neamului, socoteli gratuite și iresponsabile, apoi se întorc la căminurile lor mai tăcuți de cum veniseră și își reiau dulcea visare de mai înainte.

Și ei zic, că apără neamul! Dar gazeta lor nu e semn de viață? Ba da; ea apare mașinal ca ori-ce mașină. Dar ea nu este decît o oală în care se gătește de mîn-

care, lor și celor de-opotrivă cu deșir. E o mîncare lungă și sarbădă, căci nu consistă decît în bucate vechi, cunoscute, pe cari le încălzesc și reîncălzesc, ne schimb bîndu-le nici macar eticheta. Nu-i așa Silvestre, amice șef-bucătar?

Șef-bucătarul zice: idei conducătoare!

Idei, pe cari de mult le știau îndruga până și băieții de școală, pe cari le ciripiau până și paserile de pe garduri, cum s'ar zice în glumă, ei vin și le prezintă ca rezultate ale judecății lor mature. Idei exprimate demult, însă mai concis, în programele noastre politice, ei vin și le parafrasează de sute pe ori, însă mai confus și jură cu emfasă, pe Dumnezeu părinților noștri, că nu se vor abate dela ele.

Slavă lor!

Dar, o! vrednicii apărători ai neamului. De ce această amăgire de sine, când cu totul altele sunt adevăratele voastre idei conducătoare? De ce atîtea teorii și nesfîrșite insistențe, pentru a abate atenția cetitorului de la realitatea atît de evidentă a basei voastre de viațuire?

Ascultați.

Nimeni nu-i atît de orb să nu bage de seamă, că principiul cardinal de care vă conduceți de atîția ani încoace este căutarea liniștei trupesti și sufletești. Ce program?! Ce hotărîri conferențiare?! Mofurti! Liniștea trupestă și sufletească, — eată de-visa voastră.

Sunteți un corp bolnav. Un medic necunoscut (duchul rău, sau dl Mocsonyi?) va ordonat să stați liniștiți. Nici o mișcare înainte. (Înapoi căta voiți...) Nici o sursețire zadarnică, pentru-ca vi s'ar putea sdruncina nervii cei prețioși. Nici un sgomot cu adunări de popor și conferințe naționale, căci ați putea ușor contracta vre-o boală de plămîni. Nici o încordare excesivă a facultăților mintale, căci vi s'ar putea produce o tulburare în materia cenușie a creierilor. În schimb somn cât de mult...

Eată receta voastră, eată principiul vostru fundamental. El este din domeniul igienei și normează chestiuni de întreținere fizică și psihică a conducătorilor naționali. Ear cel-ce se îndoiește de asta, să poftiască peste două luni la Borsék și va avea acolo fericirea să vadă pe venerabilul vostru șef, abia sculat din somn, desculț, cu ghețele în mîna, trecînd prin earba înrouată, par'că ar pribegi spre Canossa.

Și voi ziceți, că apărați neamul!

Dar mai au o idee conducătoare, tot atît de evidentă și tot un rezultat al stării maladive.

Bolnavul poate la nevoie să nu gîndească nimic. E ușor aceasta mai ales pentru o seamă de oameni deprinși cu negîndirea. Dar' a-i opri fantazia e aproape imposibil. Și în categoria aceasta cad și bolnavii noștri. Au o fantazie vie și prin deprindere continuă ea a devenit tot mai... acută. Caracteristic însă este, că la ei fantazia nu se dezvoltă decît

în o singură direcție, anume în aceea, de a scruta după trădători de neam în chiar sinul neamului, — un păcat ab origine acesta, cultivat cu tot mai multă îndrăzneală, cu tot mai nuda insolență, înșirînd ei de curînd și pe părintele Mangra printre cei proseriși.

N'am zice nimic, dacă această fantazie ar fi sinonimă cu ceea-ce numim instinct politic, dar' ea este o șarlatanie mascată, o ficțiune a bolnavului, prin care crede că-și va face starea sa mai suportabilă. Fantazia speculativă, ridicată la putere de principiu conducător, de normă politică!

Și ei zic, că apără neamul!

Dar' să mai știe, că bolnavul din fire e și cam histeric, arțăgos și rău. Nu-i convine nimic. Nu-i înduplecat pentru nimic. E absolut dificil la înțelegere. Adese-ori ești silit să-i dai cu forța lingura cu leacuri.

Astfel noi cu bolnavii noștri autorizați.

Zadarnic am căutat punctele de întîlnire cu ei. Zadarnic am umblat să stabilim vechia înțelegere. Când ne apropiam cu un pas, ei debitau din nou o infamie la adresa vre-unuia dintre noi. Ne căutau vecinic pricină. Se amestecau în chestiunile noastre de-acasă. Făceau cor comun cu ziarurile ovricești și cu lăpădaturile neamului, când era să ne insulte, pentru-ca ne angajasem a ajuta la curățirea unui ogor de pălămidă.

Bine oamenii buni și uitați de D-zeu, — le-am zis noi. De atîția ani ce-ați făcut voi? Găsit-ați peatra filosofală? Adăugata-ți măcar un grăunte de muștar la progresarea cauzei naționale? Care este titlul vostru de drept de-a comite atîtea prostii, fără ca în viața voastră să fi comis un singur fapt cu minte?

Dar' ei nu răspund, ci dau din mîni și din picioare, ca ori-ce bolnav îndărătnic, se sbengue, țipă, injură, — căci acest procedeu e și el un principiu conducător al lor.

Și ei zic, că apără neamul!

Le mulțumim frumos de această apărare basată pe așa idei conducătoare. Mărturisim însă că aceste idei atît de mult diferă de ale noastre, încât ne este imposibil a mai tinde la o solidaritate cu ei. Căile noastre ni-s'au despărțit. Între noi este de-o-camdată o adîncă prăpastie de moravuri și de credințe. Noi mergem pe calea judecății drepte, ear cine crede în doctoriile băbești, rămăie cu dîșii, căci n'am perdut nimic.

* *

Guvernul osîndit de un deputat al său.

În numărul de Joi al ziarului „Egyetértés” cetim următoarele:

„Kulmann János, deputatul guvernamental al cercului Sz.-Szombat, și-a ținut în 8 Aprilie darea de seamă, despre care fol guvernamentale seriau, că aceasta a produs mare însuflețire între alegătorii și că adunarea din nou și unanim l-a proclamat candidat al

cercului. La această însemnată dare de seamă, în adevăr, s'a întâmplat că după încheierea ei, un alegător liberal, care se ocupă de afacerile publice, s'a ridicat și a spus verde în față deputatului, că *grosul partidului liberal din cerc nu e mulțumit cu dînsul, fiindcă în deputația sa de 10 ani nu s'a interesat de loe de poporul sîracii al cercului, n'a avut nici habar de el și de astădată vine cu darea sa de seamă, numai pentru-că suntem în pragul alegerilor.*

La asta s'a produs o larmă mare, în care nimeni n'a mai putut să vorbească și adunarea s'a dizolvat în mijlocul unei mari gălăgii. Nu asta a fost însă partea interesantă a dării de seamă, ci faptul, că Kulmann, ca deputat guvernamental, a osîndit guvernul înaintea propriilor săi alegători. L'a acuzat anume, că prin neenergia sa a urcat cvota, din ceea-ce în fiecare an o sarcină de 3 milioane corosne apasă țeara. Guvernului, care ar fi trebuit să cunoască slăbia Austriacilor, nu i-ar fi fost permis să aducă chestia aceasta înaintea legislativei; nu i-ar fi fost permis să se învoiască cu urcarea cvotei, deoarece aceasta tot atât e de nejustă, pe cât de nejustă a fost proporția de 33 % dela 1867 încoace. A mai învinuit guvernul și cu aceea, că *pactul economic cu Austria n'ar fi trebuit în 1897 prolongat, pe lângă niște formule bagatele, până în 1907, ci, în urma dreptului ce-l are prin lege, ar fi trebuit să institue oficiu vamale la hotarele țerii și prin asta să sporească venitele statului.*

Relativ la asta, deputatul Kulmann face imputări și opoziției, zicînd, că nu și-a împlinit din destul datoria de control atunci, când, orbită de pactul încheiat, n'a pretins cu energie necesară executarea legii

Alegătorii s'au însuflețit de această vorbire și au făcut chiar ovații lui Kulmann.

„Noi — încheie „Egyetértés“ — în ceea-ce a spus despre guvern, dăm deplină dreptate lui Kulmann. Dacă însă el într'adevăr așa gîndește și așa simte, cum a vorbit înaintea alegătorilor săi; dacă acele adevăruri nu le-a spus numai fiindcă stăm în față alegerilor, atunci pentru-ce nu și trage Kulmann consecvențele din acest lucru și pentru-ce nu trece în opoziție?“

Foarte adevărat! Că doar' același lucru l-ar săvîrși Kulmann și în tre Kossuthiști, care-l săvîrșește și alături de ceilalți mameluci ai guvernului, și Kulmann — tot Kulmann ar rămîne de-apururi.

INCHIDEREA SINODULUI ARADAN.

Vineri seara P. S. Sa Episcopul Goldiș a închis sesiunea din acest an a Sinodului Aradan.

P. S. Sa a rostit o prea frumoasă și înțeleaptă vorbire. A constatat, că Sinodul poate fi mîndru și de mulțimea actelor ce a rezolvat și de spiritul înălțat ce a domnit în tot decursul dezbaterilor. Deputații i au ușurat astfel poziția și i au ajutat să poată corespunde chemării ce are de îndeplinit. Le mulțumește cu iubire și le împărtășește binecuvîntare.

P. S. Sa face o comparațiune clasică, spunînd despre sine că este creanga, care sus pusă, adesea o bat vînturile: P. S. Sa face aluzie la greutățile și atacurile, ce trebuie să rabde. Răzîmîndu-se însă creanga pe o tulpină puternică, ea poate rezista tuturor vicisitudinilor. În viața noastră autonomă bisericească această tulpină e Sinodul. Spriginindu-se pe iubirea și încrederea ce Sinodul i-a manifestat, P. S. Sa zice, că va și să îndure ori-ce greutăți și să corespundă încrederii și speranțelor ce Diecesa a legat de persoana sa.

Observă însă cu regret, că unii deputați nu se interesează de afacerile bisericești; astfel dintre 12 deputați mireni din Bihor nu au participat decât 3 la ședințele Sinodului. În viitor trebuie să se facă și în privința asta îndreptare.

Cuvintele bunului prelat au fost acoperite de însuflețite ovații.

Protopopul G. Sîrbu din Belint a răspuns vorbirei P. S. Sale, parafrazînd cu deosebire îndemnare și mulțumind P. S. Sale pentru fatigile, bunătața și înțelepciunea, de care a dat probă și cu privilegiul ședințelor din anul acesta. Ii urează încă mult și an de viață fericită, pentru binele bisericii ortodoxe în general și a Diecesei Aradului în special.

Lungi aplause au acoperit cuvintele oratorului.

Sinodul Archiepiscopalian.

În 23 l. c. n. s'a ținut ședința II-a a Sinodului archiepiscopalian. S'au primit și luat la cunoștință toate rapoartele generale ale consistoriului, cu unele modificări și adaosuri, propuse de referenți, apoi s'a discutat

și primit, asemenea cu modificări, *regulamentul pentru afacerile interne* ale consistoriului, respective completarea și modificarea regulamentului existent dela 1884, precum și dotația protopresbiterilor și arondarea.

Raportul consistoriului plenar la propunerea referentului Avram Păcurar se ia întreg la cunoștință, cu adaosul, ca alegerea unui referent școlar să se pună la ordinea zilei în o ședință a sesiunii actuale și că protopopiatele vacante consistorul să le întregască până la sesiunea viitoare.

Asemenea se ia spre știre raportul *senatului bisericesc*, cu adaosul, că la punctul despre *conviețuirile ilegale* sinodul însărcinează consistorul a interveni la guvern, pentru-ca organele statului să dea ajutor organelor bisericești pentru stîrpierea acestui rău.

Mai departe se însărcinează consistorul, ca la datele statistice să arete și datele de creștere sau descreștere, apoi să execute ordinul privitor la modificarea regulamentului seminarial, în special ce se ține de cursul clerical *extraordinar*. În fine în legătură cu punctul, în care se fac cunoscute ajutoarele, consistorul e însărcinat ca pe viitor la împărțirea de ajutoare pentru preoți să ceară informații dela protopopi.

Raportul școlar, al cărui referent e Dr. P. Oprea, și care cuprinde datele școlare despre școlile medii, despre secția pedagogică a seminarului, despre școlile populare, catechisare etc., se primește, îndrumându-se consistorul a executa două concluse din anul trecut, anume: *întregirea pedagogiei cu cursul IV* și trimiterea unui tîrîr cu stipendiu de 1000 cor. pentru studierea cântărilor bisericești în țările ortodoxe.

La raportul *senatului episcopesc*, la propunerea referentului Dr. Vecerde, se decide, ca în viitor să se arete în o tabelă specială sumele împrumutate din cassa archiepiscopaliană; interesele restante, elocările, cum și alte date.

La punctul despre *taxa neincasată a cununărilor*, consistorul este însărcinat a face responsabil pe preoți pentru incasări.

Alte puncte ale raportului, despre *averea comunelor bisericești*, despre *colecta pentru monumentul lui Șaguna*, despre rațiocinii etc. se iau spre știre.

La dezbaterile *regulamentului pentru afacerile interne ale consistoriului archiepiscopalian*, comisia organizatoare, prin referentul său, dep. P. Cosma, pe lângă unele modificări, în mare parte de natură stilară, pro-

pune primirea proiectului consistorial. La p. III. *despre exactorat* dep. V. Tordășianu propune, ca la postul de șef al exactoratului să fie preferite astfel de persoane, care pe lângă calificațiunea de contabil sunt și clerici absoluți. Dep. P. Cosma nu este de părerea aceasta. Punîndu-se la vot însă, Sinodul primește propunerea d-lui Tordășianu.

Regulamentul va intra imediat în valoare. Consistorul în ședință plenară va avea să elaboreze instrucțiunile privitoare la exactorat și despre aceasta să raporteze la proximalul sinod.

Deputatul Dr. E. Roșca referențiază în chestia *dotațiunii protopresbiterilor*. Consistorul a cerut dela protopresbiteri datele necesare. Până acum au răspuns 20 de protopresbiteri, iar 14 nu au răspuns. Consistorul va da toată atențiunea acestei afaceri și apoi va face raport proximalului sinod.

Același deputat referențiază despre *noua arondare a protopresbiteratelor*. Numai tractul Gioagiului s'a desființat cu totul, celelalte au suferit nelușmulate modificări. Ambele rapoarte sinodul le ia spre știre.

După aceste ședințe se ridică la orele 12, anunțându-se proxima pe Mercuri la 9 ore a. m.

În ședința a III-a, din 24 l. c., principalul obiect a fost *regulamentul despre administrarea averilor parohiilor și protopresbiteratelor*, care după vii discuții s'a primit până la §. 10, cu unele modificări.

După verificarea protocolului ședinței premergătoare, se prezintă mai multe esibite, între cari câteva cereri de-ale unor parochii spre a li-se considera opt clase la întregirea venitelor parohiale. Esibitele se împart la comisiuni și apoi urmează a veni la sesiunea viitoare cu un nou elaborat. Asupra propunerilor se naște o discuție mai lungă, la care iau parte deputații Vlaicu, Dr. I. Mihu, V. Voina, Nicolae Ivan, V. Dămian și propunătorii. Făcîndu-se votarea, contra-propunerea dlui Tordășianu nu intru-nește decât 2 voturi. Astfel se declară de primită propunerea comisiei.

În dezbaterile speciale se primește proiectul, cu unele modificări până la §. 10 rămînînd a se continua dezbaterile asupra

OBICEIURI.

Dramul la amicul meu mă duce prin cimiterul de nord, căci soarta și stipendiul au voit să iau locuință tocmai la capătul cel mai nordic al orașului, țiganul ar zice, cu drept, unde se sfîrșește lumea. Și mai că mi vine câte-odată să mă așez la marginea ei să iau câte-o stea de pe cer și în loc să o lipesc cu scuipatul la locul ei, să o bag la chimir. Mediul social pare-că anume l'am căutat pentru studii sociale; el se compune din muncitori, babe rentiere, foste odinioară bucatărese, chelnărițe și prostituate. Câte auzi și vezi în cartierul acesta, să ai forță productivității multiplicată alui Zola și tot nu ai putea cuprinde totul ce se petrece, se întîmplă și se comite în sfera actualilor mei concetățeni.

Dar să trec odată cimiterul, la poarta căruia m'am oprit la începutul corespondenței. Trei clopote se îngănă într'un plîns armonios la mormîntul unui — ce o fi fost?...

M'am apropiat de casa rece, cum i-ar zice la Sibiu; aici însă aduc pe toți morții fără deosebire de rangul ce l'au avut, în camera mortuară, de unde li și îngropă.

Ceremonii de prisos, cum sunt anunțuri speciale, car de mort după clasă, „Turneri“, pomană ș. a., nu se pomenesc. Practic e neamțul; el și după moarte se mulțumește cu puțin; cu un inserat în ziarul cel mai cetit în loc de anunțuri personale; se mulțumește a fi dus la camera mortuară dela locuința sa, fie și „casă proprie“, în liniște, fără pompă multă, pe carul mortuar comun; muzica nu-l acompaniază, decât cel mult cu un cântec, când îl scufundă în pămînt; de pomană să vorbească mai la vale; ea e în München, pe cât de originală, pe atât de ridicolă.

... Știu ce a fost; un veteran. Am ghicit-o după șirul de cilindre ce le-am zărit printre crengile sălcilor despoiate de frunză. Nemțul dau foarte mare onoare morților, dovadă: cilindrele și redingotele le îmbracă numai la ziua Prințregentului și la înmormîntarea amicilor adormiți pe veci. Estă lângă mormînt și steagul „Kriegervereinului“. Sîot cu evlavie pălăria din cap. Popa tocmai a isprăvit cu „dominus vobiscum“ și a început să țină un panegiric demn de admiralul intru domnul. Intre altele zise: „Dacă nu a fost așa de fericit să moară pentru patrie și rege cu ceilalți tovarăși căzuți în câmpul de luptă, cel puțin a murit ca un bun și distins burghez, ca un credincios servitor al Dumnezeuului lui“ etc.

Dau să ies din cimiter și eată amic

și sfîrșind, a mai zis un „Tatăl nostru“ și vreo câteva rugăciuni, din cari numai „Maria Mutter Gottes“ se putea înțelege. Aceste rugăciuni s'au repetat de întreg mînunchiul de oameni, ce încungiura mormîntul. După popa, care mai stropi cu apă sfințită coșciugul ce se lăsa încet în groapă, cei asistenți rînd pe rînd, executau actul sacru după pilda popii, apoi se îndreptau spre familia defunctului să o condoleze. Cu un zîmbet trist stringeau veteranii mîna vetezanilor, care sughîta la fie-care strigore de mîna din datorință față de opinia publică. Credincioase mai sunt nemțoaicele, până dincolo de mormînt. Opinia publică are convingerea, precum o aveam și eu mai înainte, că nemțoaica este prototipul credincioșității a renumitei Treue, Treue și ear Treue. Oare drept să fie? Nu prea. Dacă ar pozești expulsatul literat Dr. Panizza tot ce ar ști, ar înroși el însuși așa de tare, de s'ar topi în fața lui și cel mai rece sloiu de nemțoaică. Și dacă aș ave și eu cuvîntul în chestiunea asta, aș răspunde eu întroducerea poveștilor noastre din bătrîni, poate „a fost odată, ca nici odată, e mult de atunci“ etc.

În zadar, nu'i ca fata românească că e țeara ungurească și toate celelalte țări la olaltă.

Dau să ies din cimiter și eată amic

la care voiam să mă duc. Parcă te-a adus Dumnezeu, îi zice pe căldura asta tropicală, pe jos până la tine în centrul orașului, de ce nu locuiești mai aproape? — Aș be o bere, dar nu am nici un ban în buzunar. Plătește tu una, mă revanchez când voi primi banii. Amicul meu are în urma unei potențate bunăstări de inimă, slăbiciunea, de a nu refuza nimic și haid' la „zum Gscherrten“ birtul din față. E caracteristica birturilor mîncenez, ca ale băncilor noastre românești, a se bateza cu nume alegorice. Birturile nenumerate receer această distincțiune, altcum nu te-ai întîlni nici odată la rendez-vous cu cineva.

Ușa birtului se deschide și dintăiu apare vîduva, apoi fata cea mai mare ș. a. m. d. toate neamurile, ca găștele, una după alta. Birtașul s'a postat lângă intrare și fre-cîndu-și mînilor salută respectuos. Chelnărița cu mînilor în solduri, cu picioarele crăcite stă în mijlocul localului; ar vre să rîdă, dar nu'i dă mîna, a rămas astfel cu gura căscată și cu o privire stupida se dă-gîhîna la șirul de mușterii ce nu mai conțenes.

Pietatea se respectă la toate popoarele în diferite feluri. Bunăoară pe la noi acasă ea se manifestă în mai multe moduri, dintre cari pomană este cel mai însemnat. Există d. e. credința în popor, că după

lui în ședința următoare. Mai lungă a fost discuțiunea asupra chestiei jurnalului de cassă. Ședința se ridică la 12^{3/4}.

Ședința proximală se anunță pe Joi la 9 ore a. m.

Spiouiri din presa maghiară.

Supărarea lui „Magyarország”. Procuratura a suspendat cercetarea contra „vinovaților” germani, cari au făcut demonstrație contra repesantației „Uraniei” la Sibiu. Ne aducem aminte, că demonstrația s'a făcut pentru motivul că publicul german vrea să priceapă explicațiile scamatorului, care nu vrea să vorbească decât ungurește, așa că publicul, care își dăduse banul, nu înțelegea nimic din expunerile „patriotului” scamator.

Urmărirea „vinovaților” sistându-se, „Magyarország” se dedă la astfel de ieremiade:

„Fie, ca o cultură națională în concurența pentru cuceriri pe pământ străin să întimpe o respingere brutală; dar' dacă pe pământul său național, pe teritoriul său de stat suferă astfel de înjosire, nepedepsită, aceasta însemnează falimentul acelei culturi, dar însemnează totodată falimentul și al acelei idei naționale, pe care o reprezintă!”

În privința „pământului național” al culturii scamatorice, e falsă teza lui „Magyarország”; și de sigur că Sașii din Sibiu au cuvântul să-și decline această onoare.

În privința „falimentului” însă, suntem de acord cu „Magyarország”, — și sperăm că va urma și lichidarea.

Un portret. „Magyar Szó” învinuind guvernul Széll că nu mai admite candidarea lui Ciovan la deputăție, pentru a lufiera această „dispoziție” a guvernului, prezintă portretul fidel al numelui „patriot”. Eată portretul:

Numele lui Csokán János este cunoscut tuturor Maghiarilor; el este acela care înainte cu zece de ani, alături cu baronul Bánffy, a îndeplinit o adevărată misiune patriotică în ținutul exclusiv de naționalități, în comitatul Năssudului; al lui merit este, că cuibul dacoromanist de odinioară gimnaziul român din Năssud, a devenit un adevărat institut cultural național-maghiar; tot lui Csokán János este a se mulțumi, că averea de mai multe milioane, a confiniului militar român a ajuns din mâna unui grup de agitatori dacoromâni în mâinile guvernului maghiar. Csokán, pe care drept recunoștință pentru aceste merite guvernul Bánffy l'a numit profesor la universitatea din Buda-pesta, a fost cel dintâiu, care s'a silit să crească pe vre o 200 tineri de naționa-

moarte defunctul se ține 3 zile în gural cășii și 37 de zile prin satul sau locul respectiv unde l'a ajuns coasa morții. De aceea avem pomana la trei și la patruzeci de zile după moarte. Numai după acest restimp, zice poporul, pleacă mortul după cum i-a fost rânduit, ori în iad ori în rai. El are deci în cele 40 de zile, câte se mai abate pe pământ, lipsă de hrană și aceea i-șe dă, hrânindu-se săracii.

Datina Münchenzilor, se vede, se aseamănă cu cea românească, căci ei nici nu l'au băgat bine pe mort în groapă, fuga iute la cărciumă și dă'i cu bere până nu mai pot, bagseama, ca să nu moară mortul de sete, singura patimă de care suferă feiertatul în viața de dincoace.

Ce voiam să zic: fie-care își manifestă pietatea cum poate în anul domnului 1901.

An.—Ca.

litate română, cari studiază aici, în inima țării, ca un adevărat apostol, în spirit național maghiar; el a fost cel dintâiu, care pe catedra de limba română a ultraistului Alexandru Roman, a vorbit ungurește, în discursul său inaugural”.

Dă cu Bánffy, dă cu Ciovan!

Noutăți

Arad, 27 Aprilie n.

Omagiul Episcopului I. Goldiș. Întrunindu-se în conferență, învățătorii din tractul Halmagiului au trimis în ziua de 25 Aprilie n. următoarea telegramă P. S. Sale Episcopului Iosif Goldiș:

„Corpul învățătoresc, întrunit astăzi în conferență, salută cu loialitate pe Părintele lor”.

Demisie. *Respunzând erî interpelării dlui Russu Șirianu, P. S. Sa a adus la cunoștința Sinodului că P. C. Sa archimandritul Hamsea a demisionat din postul de director al Seminarului, cerc numai să i-se reguleze drepturile la pensie pentru anii trecuți.*

O avansare meritată. Majestatea Sa Monarchul a înaintat pe vrednicul și zelosul jude dela tribunalul regesc din Seghedin, dl *Alexiu Onițiu*, în clasa a VII-a de retribuțiune. — Felicităm sincer pe venerabilul jude pentru meritata înaintare.

Principele Moștenitor al României a răspuns din Nizza, unde se află, d-lui ministru de război, care îi comunicase numirea sa la comandamentul diviziei a IV, prin următoarele cuvinte:

Ministrului de război București.
„Sunt foarte fericit că Majestatea Sa Regele m'a numit la comandamentul unei divizii și sunt foarte mândru, că mă găsec în capul vitezei a patra diviziă. Voi lucra în noua sferă de acțiune din toate puterile mele și cu toată dragostea ce am pentru scumpa și glorioasa noastră armată”. — Ferdinand.

Dojană pentru cruce. Senatul universitar din Budapesta a publicat erî la ameză sentența adusă în contra universitarilor creștini pentru punerea din nou (în 18 Martie) a crucii în salele universității. Sentența a fost: o dojană, pe care rectorul universității Dr. Kisfaludy A. Bé'a a publicat-o în fața a 70 universitar, fiind alți 30 studenți, învinuți, la politehnic, sub autoritate școlară deosebită. Cu acest prilej, rectorul a ținut o vorbire, în care a accentuat, că sentența aceasta nu atinge intenția lor internă, nu cultul crucii, ci chipul, după care au procedat în făptuirea lor. Să se ferească — a zis rectorul Kisfaludy — de pași cari sânt contra disciplinei, dar' prin asta el nu vrea să provoace pe tineri a se înstrăina de sfânta cruce. Din contră — zice — viața de student la universitatea lui Pázmány și a Mariei Tereziei a înflorit în curgera veacurilor tocmai sub semnul crucii; în asta se găsește și azi cea mai bună direcție. A fost falsă răsunetul, ce demonstrația d-voastră a provocat în societate, un echo, care proamărește mișcarea astfel, ca și când prin asta ar trebui să eluipați locul și onoarea crucii la universitate. De asta nu e trebuință, fiindcă crucea acolo a fost și acolo este, la universitatea noastră. — Tinerimea a primit cu ovații expunerile și sentența blândă a rectorului.

Fotografiare. Eri după ameză membrii Sinodului Aradan s'au fotografiat, având în mijlocul lor și pe P. S. Sa Episcopul.

Fotografierea a făcut-o dl *Haberhauer*, conducătorul atelierului *Kossak József* din loc, fotograf al Curții imperiale și regale.

Manevrele militare în Transilvania se vor ține anul acesta în luna lui August între Răghinul-săseș și Bistrița. Marile manevre împărătești în toamna anului 1902 se

vor ține între Sighișoara, Odorheiul-săceș și Cohalm. Cu această ocaziune va sosi la Sighișoara și M. Sa Monarchul nostru.

† **Dr. Iosif Bedeus von Scharberg**, veteran fruntaș Sas, a încetat din viață în Sibiu. Prin moartea lui, poporul săseș pierde pe unul din stâlpii vieții sale naționale-economice. Îmbetrănit într'o rodnică muncă în serviciul neamului său, încetarea lui din viață lasă vii regrete în mijlocul compatrioților noștri germani, cari cu pietate se înșiră în jurul conșciului.

La încoronarea Regelui Eduard VII al Angliei, care va fi în 20 Iulie a. c. la Londra, Majestatea Monarchul nostru va fi reprezentat prin Arhiducele moștenitor *Francisc Ferdinand*.

Oficieri otrăviți de bureți. Se anunță din Oradea-mare, că vr'o *trei-spre-zece* ofi-ceri de honvezi, cari prânziau împreună într'un restaurant de-acolo, eri la ameză au mâncat bureți și imediat s'au îmbolnăvit ca toții. Medicul, încunostițat la timp, cu mare greutate a putut să înlăture primejdia, aplicând ajutor grabnic.

În năsip îngropați de vii. Din Rozsnyó se anunță, că în mina din Alsó-Sajó s'a demolat un deal de năsip, îngropând de vii 6 muncitori, dintre cari au fost scoși morți doi înși.

Osămintele lui Gambetta în Pantheonul din Paris. Rămășițele pămăntesti ale lui Gambetta, cari se află înmormântate în Nizza, vor fi transportate la Paris, în 14 Iulie, s'erbarea națională a Francezilor, în Pantheonul de-acolo.

Posta Redacției.

Fid. Răspuas la toate primeșii Lunii ori Marți.

ULTIME ȘTIRI.

Chestia unui omor ritual.

Viena, 25 Aprilie. Curtea de cas-sație de aici a respins erî recursul ovreului *Hülsner*, făcut în contra verdictului dat de cătră curtea cu jurați din Pisek, pentru omorul ritual, de care a fost acuzat numitul ovreu, și a condamnat pe *Hülsner* la moarte.

Nouă înfrângere a Englezilor.

Londra, 25 Aprilie. Știrea mai nouă de pe câmpul războiului vestește o nouă înfrângere a Englezilor. Se anunță anume din Pretoria, cu data de eri, că o mare trupă de Englezi sub conducerea majorului *Twysord* a căzut în mâinile Burilor, lângă Randfontein. Locul catastrofei este o vale în apropiere de riul Crocodil Soldații englezi s'au luptat vitejește, dar' căzând în luptă însuși majorul *Twysord*, — toți ceialalți s'au predat Burilor.

Londra, 25 Aprilie. O știre din Capstadt spune, că în țeara Noma se află trupe de Buri în număr considerabil și că și în acel ținut se găsec insurgenți, cari au ocupat colinele în apropiere de Pella. Țeara Noma se află în partea cea mai de nord a Caplandului. Buri au reușit să res-coale și acest ținut locuit numai de Olandezi.

Crisă în Anglia.

Londra, 26 Aprilie. La presintarea bugetului serioase diferențe de vederi s'au produs între ministrul colonii or *Chamberlain* și ministrul de finanțe *Hicks-Beach*. Se zice că *Chamberlain* a stăruit atât de mult și cerbicos pentru luarea în budget a unor po-siții, că *Hicks Beach* și-a dat demisia. *Chamberlain* a recomandat să se primească demisia ministrului de finanțe, dar' *Salisbury* și *Balfour* s'au opus. În același timp opoziția conservatorilor e atât de puternică pentru vama pe cărbuni, înă: guvernul e amenințat să cadă. În considerarea acesteia *Chamberlain* recomandă acum retragerea cabinetului, dar parlamentul să rămână tot cel actual. Urmarea acesteia a: fi, că conservatorii din nou s'ar pure pe partea guvernului.

CRONICĂ LITERARĂ.

INTRODUCERE

la „ISTORIA LITERATUREI ROMÂNE”,

de

N. IORGA.

(Continuare).

A-î înțelege, nu cu înțelegerea rece, cu care un matematic a înțeles o problemă, un fisic fenomenul pe care-l studiază sau un juriscult casul care-l preocupă, ci o înțelegere simpatică, în care în aceeași vreme, înțelegerea provoacă iubirea pentru sufletele cercetate și iubirea completează, prin înțuția sentimentului, opera de înțelegere pe care a început-o spiritul psihologului. Aceasta și face ca istoricul literar, ca și istoricul politic, să nu aibă în judecățile sale asupra faptelor petrecute în lumea realului sau în lumea ideilor nici asprime, nici intoleranță, nici dușmănie. Aceasta-l face să se despartă de acel tovarăș, cu sufletul căruia a trăit un timp în lumile senine ale cugetării, — cu un zimbet de duioasă înțelegere sau de înțelegătoare iertare.

Dar' a pătrunde în sufletele celor ce nu mai sânt decât în amintirea pe care au lăsat-o și în partea superioară și intimă a sufletului lor, care s'a sculptat în marmura artei sau în stânca durabilă a științei, a fi fericit și nenorocit cu dinșii, a se lupta pentru idealele lor și a le plănge înfrângerile, — n'ajunge. Un biograf are singură această misiune. O istorie literară nu e o banală galerie, o sală de expoziție sau de mezat, pe pereții fără însemnare ai căreia se atrnă conștiencios pânze răslețe, în care bătrânul cleric e pus lângă viciaia păstoriță și eroul îmbrăcat în zale lângă funcționarul la penzie care ține în mână tabacherea anilor săi din urmă. O istorie literară trebuie să fixeze biografiile în mișcarea de idei a epocii, să pue în legătură cugetarea unuia cu gândirea generală a timpului. Istoria literară nu se poate înțelege fără istoria culturii, ale cărei culmi le studiază cu deosebire în operele și vieța scriitorilor.

Dar' a serie istorie literară și istorie culturală nu e același lucru. Cea din urmă se ocupă de ceea ce a realizat în civilizație umanitatea dintr'un timp, într'o țară; cea dintâiu cercetează cele mai înalte manifestații ale acestui proces de civilizație. Istoria culturală caută în istoria literară elemente pentru a înțel: g: spiritul unei epoci, sfărâmând strălucitoarea formă personală în care acest spirit se îmbracă la aleșii minții dintr'acea epocă. Pe când istoria literară se ajută pentru a înțelege sufletul deosebit al acestor aleși, observând direcțiile și curente care stăpănesc epoca întreagă.

Pentru a veni la subiectul nostru, el nu poate fi tratat fără a se vorbi destul de pe larg de societatea timpului, de educația timpului și de cea parte din scrisul timpului care nu e făcută pentru a manifesta o personalitate literară și științifică și care e chemată la lumină numai pentru a satisface o nevoie practică. Nu se poate înțel: lege firea unui Cantemir, unui Nicolae Costin, unui Neculce, unui Șincai, unui Klein, unui Conachi, unui Budi Deleanu fără a ave noțiunea vieții la Curtea Domnilor români din secolul al XVIII-lea, fără a ști cum era mănăstirea pe această vreme, cămă lumina și ce lumina se păstra aici și se răspândia în lume fără a se arăta situația Românilor de dincolo de munți, fără a se explica marea revoluție culturală petrecută acolo, noua orientare produsă prin schimbarea rituală.

(Va urma).

Editor. Aurel Popovici Barcianu.
Red. respons: Ioan Russu Șirianu.

V. 46/2 1901.

végrh. szám.

Arverési hirdetemény.

Alulirt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a n.-halmágyi kir. járásbírótság 1901. évi V. 46/2 számú végzése következtében Papp Vazul ügyvéd által képviselt „Victoria” tak. és hit. intézet javára Suba Traján, Suba Adrián és Suba Anna ellen 280 kor. s jár. erejéig 1901. évi márczius hó 12-én fogantositott kielégítési végrehajtás útján lefoglalt és 710 koronára becsült következő ingóságok u. m.: szarvasmarha nyilvános árverésen eladtnak.

Mely árverésnek a n.-halmágyi kir. járásbírótság 1901. évi V. 46/2 számú végzése folytán 280 kor. tőkekövetelés, ennek 1901. évi április hó 18. napjától járó 6% kamatai, váltó-dij és eddig összesen 64 kor. 08 fill.-ben bíróilag már megállapított költségek erejéig Czohesd községben adósok lakásán leendő eszközzésére 1901. évi május hó 4-ik napjának délutáni 4 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107 és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alul is el fognak adadni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felül-foglaltatják s szokra kielégítési jogot nyertek volna, jelen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt N.-Halmágy, 1901. évi április hó 20-ik napján.

Küchler Sándor, kir. bírósági végrehajtó.

595 1—1

Semintele
MAUTHNER
cunoscute in toată lumea poartă
pe fiecare pachet numele semintei
MAUTHNER

Semintele fără de eticheta
cu numele MAUTHNER sunt a se res-
pinge chiar și dacă s'ar vinde sub firma
aceasta.

Mai bune și mai de încrezut nu
există seminte pentru **economie** și
grădină ca și cele ce se furnizează de 27
ani dela firma

EDMUND MAUTHNER,

prăvălie de seminte a curții cesaroregesc
în Budapesta.

Comptuarul și) VII. Strada Rottenbiller 32
Magazinul) stațiunea tranvaiului electric.

Localul de vânzare) VI. Strada Andrassy 23.
vis-à-vis cu opera reg.

Catalogul principal de 226 pagine la cerere
572⁸-10 se trimite gratis și franco.

Mai eftin ca ori-unde.

Industrie de casă!

Totfelul

de ghetete pentru bărbați, dame și băieți
(lucru de mână).

Pălării tari și moi cel mai nou facon, deasemeni

Pălării pentru preoți

de felurite de prețuri.

Asortiment bogat. — Serviciu solid.

Kutányi J. Strada Vörösmarty 1.
față în față cu berăria teatrului.

335. Nrul telefonului 335. 588 9—10

Instrumente musicale

cu prețul de fabrică și în con-
diții avantajoase se găsește
în depositul lui

JOSIF KRISPIN

(Fondat la 1850.) Arad, strada Deak Ferencz 28.

Adică: pianе lungi și scurte, Mignon, Pianino, Har-
moniu, vioară, violoncel, contra-bas, flaut, clarinet,
coarde și arcușuri. Pianе din următoarele fabrici:
Bösendorf, Ehrbar, Schweighofer, Productiv-Genossen-
schaft, Hoffmann, Dörr, Stelzhammer, Stingl, Proksch,
Pokorny, Koch și Korselt, Thek, Petrof, Partart,
Beregszászy, Sponnagel, Magrini, Lindholm, Werhel,
Kern „Lira“.

Taxa pentru împrumutări, pe lună 8—20 coroane.

480 11—12

In Ungaria cea mai veche fabrică de revizite bisericești
și prapore

Oberbauer A. succesorul

furnisorul de curte al altetelor Lor ces. și reg. Archiducelui Iosif și
Archiducesei Clotilda.

Budapesta IV. Văczi-uteza 15.

Intemeiată în 1868.

De cinci ori premiată.

Firmă recunoscută de toată încrederea, serviciu prompt.

Recomandă magazinul seu cu asortiment bogat și anume: Totfelul de
ornate bisericești. Cea mai frumoasă și mai bună confecționare în Felone
cu prețuri avantajoase, precum și prapor și steaguri pentru biserici socie-
tăți (reuniuni). Flamure pentru festivități și alte ocazii.

Potire, sfetnice pentru altar și de aninat precum și cruci, apoi icoane
sinte pentru iconostas foarte bine executate. Plasnițe executate în deferite.
variațiuni.

Mostre și planuri însoțite cu nota de spese le trimite francato.

592 2—24